

RIKTLINJE FÖR SAMVERKAN OCH ANSVARSFÖRDELNING

MELLAN FAMILJEHEMSCENTRUM OCH KOMMUNERNA I JÄMTLANDS LÄN

1. Bakgrund och syfte

Under sommaren 2014 beslutade Jämtlands kommuner att inrätta ett familjehemscentrum i länet. Östersunds kommun fick uppdrag att organisera den nya verksamheten inom Östersunds kommun. Ett samarbetsavtal skrevs mellan Familjehemscentrum och länets kommuner för perioden 2015-2017. På grund av att verksamhetens förutsättningar förändrades togs ett nytt samarbetsavtal fram under 2016, samarbetsavtalet gäller från och med 2017-01-01 och tillsvidare (med en uppsägningstid om sex månader).

Denna riktlinje är ett tillägg till det samarbetsavtal som finns upprättat mellan Östersund och länets övriga kommuner. Syftet med riktlinjen är att stärka samverkan samt att tydliggöra den ansvarsfördelning som råder mellan Familjehemscentrum och placeringskommunen. Innehållet i riktlinjen är baserad på gällande lagstiftning.

Riktlinjerna kan fungera som ett stöd i det dagliga handläggningsarbetet. Familjehemscentrum och kommunerna bör så långt det vara möjligt verka för att riktlinjen efterföljs. Som tillägg till denna riktlinje finns ”Riktlinjer för avtal och ersättningar inom familjehemsvården i kommunerna inom Jämtlands län”. Även den syftar till att vara ett stöd för handläggaren i det dagliga handläggningsarbetet.

2. Samverkan

Det är ett gemensamt ansvar att verka för att en god samverkan ska komma till stånd mellan Familjehemscentrum och kommunerna i länet. En god samverkan möjliggörs genom:

- Att parterna i största möjliga mån försöker verka för att uppfylla den samverkansstruktur och ansvarsfördelning som beskrivs nedan.
- Att parterna för en kontinuerlig diskussion med varandra i syfte att rätta ut eventuella frågetecken mellan varandra.

3. Familjehem

3.1 Definitioner av familjehem

Familjehem definieras i 3 kap 2 § SoF (Socialtjänstförordningen SFS 2001:937) på följande sätt: *Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt*”.

Inom Familjehemscentrum i Jämtlands län används fyra olika definitioner på familjehem:

- *Traditionella familjehem* är familjehem där familjehemsföräldrarna har ”vanliga” arbeten och tar emot placeringar under planerade former och utifrån vilka barn som är bäst lämpade för deras familj (matchning).
- *Konsultstödda familjehem* är hem som är knutna till ett privat konsultföretag och som får handledning och stöd från konsulenter anställda inom företaget.
- *Traditionella jourfamiljehem* är familjehem där familjehemsföräldrarna har ”vanliga” arbeten, men kan tänka sig ta emot akuta placeringar om de har möjlighet utifrån familjens planering vid tidpunkten för förfrågan.
- *Kontrakterade jourfamiljehem* tar akut emot barn och ungdomar i alla åldrar samt förälder/barnplaceringar. En familjehemsförälder finns hemma på heltid. I dagsläget finns ett kontrakterat jourfamiljehem i Östersund som länet delar på.
- *Nätverkshem* är en familj i ett barns släkt eller nätverk som barnet har förtroende för. Ett nätverkshem fungerar likt ett familjehem, gällande utredning, ersättning och stöd.

3.2 Familjehemsutredning

Ett beslut om placering i ett familjehem ska enligt 6 kap. 6 § SoL föregås av en utredning, dels av hemmets allmänna lämplighet, dels av hemmets lämplighet att ta emot ett visst barn för stadigvarande placering. En utredning kan ej överlåtas på en privat aktör (exempelvis ett konsultföretag). Bestämmelsen i 6 kap. 6 § SoL lämnar dock utrymme för att, efter överenskommelse mellan kommuner, godta en annan socialnämnds utredning som underlag (Familjehemscentrums). Socialnämnden i placeringskommunen måste dock göra en egen bedömning av hemmets lämplighet i förhållande till det enskilda barnets eller den unges behov.

4. Ansvarsfördelning mellan Familjehemscentrum och länets kommuner

4.1 Familjehemscentrums ansvar

Nedan följer en beskrivning av det ansvar Familjehemscentrum har enligt det samarbetsavtal som finns upprättat mellan Östersunds kommun och länets övriga kommuner. Under varje ansvarsområde finns närmare information om vad ansvarsområdet innebär i praktiken.

4.1.1 Rekrytera familjehem

Närhetsprincipen

- Det är viktigt att eftersträva närhet till hemmiljön vid vård utanför det egna hemmet och Familjehemscentrum rekryterar därför primärt familjehem inom Jämtlands län.
- Om ett barn har ett specifikt behov som visar att placering bör ske i annan del av landet rekryterar Familjehemscentrum familjehem i andra län.

Rekryteringssätt

- Rekrytering av familjehem sker genom annonsering, via hemsida, sociala medier, informationsmaterial etc.
- I det fall en annonsering behöver ske utifrån ett barns specifika behov bekostar den enskilda kommunen kostnaden för annonseringen. Familjehemscentrum står som kontaktpersoner i annonsen och emottar de intresseanmälningar som inkommer.

Länsgemensam familjehemsbank

- Familjehemscentrum är en länsövergripande verksamhet. De familjehem som ger sitt intresse om att bli familjehem får information om att de kommer att bli tillgängliga för uppdrag i samtliga av länets kommuner om de godkänns som familjehem (undantag nätverkshem). I det fall ett familjehem endast vill ha uppdrag från en specifik kommun ansvarar den enskilda kommunen för att genomföra utredningen.

4.1.2 Utredda familjehemmets lämplighet

Grundutredning

- Som tidigare nämnts föregås ett beslut om placering ska enligt 6 kap. 6 § SoL av en utredning, dels av hemmets allmänna lämplighet och dels av hemmets lämplighet att ta emot ett visst barn. Familjehemscentrum ansvarar för att utreda familjehemmets allmänna lämplighet att emotta barn i sitt hem (grundutredning).
- Familjehemscentrum utreder intresserade familjers lämplighet i enlighet med rådande lagstiftning. Metoder som används under processen är BRA-fam, Kälvesten och IAS. Registeruppgifter inhämtas efter samtycke från familjehemmet från socialregistret,

Försäkringskassan, Kronofogdemyndigheten samt Rikspolisstyrelsens misstanke- och belastningsregister.

- Vid behov tolkas familjehemsintervjun av en extern person som är speciellt utbildad för att tolka dessa intervjuer (Familjehemscentrum bedömer om tolkning ska ske).

4.1.3 Utbilda familjehemmen

Utbildning i "Ett hem att växa i"

- Enligt 6 kap. 6 c § SoL ska socialnämnden tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem. Familjehemscentrum ansvarar för att fortlöpande anordna och erbjuda nya familjehem grundutbildning enligt Socialstyrelsens "Ett hem att växa i".

4.1.4 Matcha barn till rätt familjehem

Matchningsprocessen

- När en aktualisering inkommer till Familjehemscentrum från en kommun, matchar Familjehemscentrum den information som beskrivs om barnet i aktualiseringen med den kännedom som finns om tänkbara familjehem.
- Kontakt tas med placeringskommunen för att erhålla ytterligare information om barnet samt för att ge förslag på familjehem som bedöms kunna vara lämpliga att ta emot barnet.

När matchning har skett

- När Familjehemscentrum och kommunen kommit överens om att ett familjehem är lämpligt för ett specifikt barn översänder Familjehemcentrum utredningen om familjehemmets allmänna lämplighet (grundutredningen) till placeringskommunen.

4.1.5 Ge stöd i samband med avtal

Rådgivning

- I samband med att avtal skrivs mellan placeringskommun och familjehem kan Familjehemscentrum ge rådgivning till kommunen, ex. avseende lämplig ersättningsnivå.

4.1.6 Ge stöd till familjehem tillsammans med placeringskommunen i placeringskedet

Stöd

- Familjehemscentrum kan ge ett visst stöd till familjehemmet i samband med placeringen, det kan exempelvis handla om att besvara enklare frågeställningar inför placeringen.

4.1.7 Tillhandahålla jourfamiljehem

Kontrakterad jourfamilj

- Enligt 6 kap. 6 § tredje stycket SoL får inte socialnämnden placera ett barn i ett jourhem om det inte är utrett av socialnämnden. Familjehemscentrum har två kontrakterade jourfamiljer knuten till sig som är utrett för att kunna ta emot barn för kortare placeringar.
- Jourfamiljerna erhåller för sina upplåtta platser arvode från Familjehemscentrum. Länets kommuner bekostar gemensamt arvodet och kostnaden debiteras kommunerna efter årets slut.
- När en kommun ämnar placera ett barn i en kontrakterad jourfamilj, ska kommunen besluta om familjehemmets lämplighet att emotta det specifika barnet i sitt hem samt upprätta ett avtal med familjehemmet. Vid placering i jourfamiljen utbetalas omkostnad via den placerande kommunen (för mer information se under kommunens ansvar).

Stöd till jourfamilj

- Familjehemscentrum erbjuder kontinuerligt stöd och handledning till jourfamiljerna utifrån deras uppdrag som läns gemensam jourfamilj.

4.1.8 Verka för att verksamheten följs upp

Uppföljningsformulär

- I samband med att Familjehemscentrum inrättades togs uppföljningsformulär fram i syfte att följa upp verksamheten, det är viktigt att dessa formulär används så att verksamheten ska kunna följas upp.
- Familjehemscentrum ansvarar för att följa ”Guide uppföljning familjehemscentrum”:
 - Att i samband med överlämnande av ett familjehem till en kommun fylla i formuläret: ”Frågor till Familjehemscentrum”.
 - Att i samband med överlämnandet påminna kommunen om att följa ”Guide uppföljning Familjehemscentrum” samt att kommunen ska översända besvarade enkäter till Familjehemscentrum.
 - Att ta emot och förvara de enkäter som inkommer från kommunerna.
 - Att löpande följa upp inkomna enkäter samt ge information till IFO-chefer, som tillsammans med Familjehemscentrum initierar förslag till förändringar utifrån det som framkommit.
 - Att årligen översända inkomna enkäter till FoU-jämt för en större uppföljning.

4.1.9 Sammanställa en årlig verksamhetsberättelse

Statistik om verksamheten

- Familjehemscentrum ansvarar för att sammanställa en verksamhetsberättelse. Verksamhetsberättelsen ska komma IFO-chefsgruppen samt den regionala samverkansarenan SocSam tillhanda en gång årligen.
- Verksamhetsberättelsen ska innehålla:
 - Antal aktualiserade ärenden
 - Antal aktualiserade ärenden per kommun
 - Antal aktualiserade ärenden som rör konsultstödda familjehem, placering av ensamkommande barn, föräldra- och barnplaceringar samt nätverksplaceringar.
 - Antal utredda familjehem
 - Antal familjehem som gått grundutbildningen ”Ett hem att växa i”
 - Jämförelse med föregående års statistik
 - Ekonomisk återrapportering
 - En uppskattning av hur många förfrågningar som inkommer till Familjehemscentrum och som inte blir en aktualisering.

4.2 Kommunens ansvar

Nedan följer en beskrivning av det ansvar kommunen (placeringskommunen) har enligt det samarbetsavtal som finns upprättat mellan Östersunds kommun och länets övriga kommuner. Under varje ansvarsområde finns närmare information om vad ansvarsområdet innebär i praktiken.

4.2.1 Utreda barnet

Barnets behov av placering i familjehem

- Placeringskommunen utreder barnets behov i enlighet med de bestämmelser som anges i Socialtjänstlagen (11 kap. 1 och 2 §§ SoL). Samtliga kommuner i länet utreder barns behov av stöd och skydd enligt Barns behov i centrum (BBIC).
- Vid förälder-/barnplacering utreder placeringskommunen både förälderns och barnets behov av placering.

4.2.2 Besluta om insatsform

Insats i form av familjehemsplacering

- Efter genomförd utredning, där bedömning har gjorts att barnet bör placeras i familjehem, beslutar placeringskommunen om insatsform.
- Ett beslut om vård med placering i familjehem kan ske antingen med stöd av 4 kap. 1 § SoL eller efter förvaltningsdomstolens beslut om vård enligt LVU.

4.2.3 Kontakta Familjehemscentrum för att presentera behovet av familjehem

Aktualisering

- I det fall ett barn har behov av att placeras i familjehem tar placeringskommunen en inledande kontakt med Familjehemscentrum muntligen eller skriftligen.
- En skriftlig aktualisering översänds alltid till Familjehemscentrum (även om den inledande kontakten har skett muntligen). Detta är viktigt för att Familjehemscentrum ska kunna få adekvat information om barnet samt för att verksamheten ska kunna följas upp.
- I det fall kommunen har gjort en akut placering översänds en skriftlig aktualisering till Familjehemscentrum senast nästkommande dag.

4.2.4 Utredda familjehemmets lämplighet att ta emot ett visst barn

Familjehemmets lämplighet

- Som tidigare nämnts ska ett beslut om placering enligt 6 kap. 6 § SoL föregås av en utredning, dels av hemmets allmänna lämplighet, dels av hemmets lämplighet att ta emot ett visst barn för stadigvarande placering.

Grundutredningen

- När det står klart att en familj bör kunna godkännas som familjehem för ett visst barn översänder Familjehemscentrum grundutredningen om familjehemmets allmänna lämplighet till placeringskommunen. I placeringskommunen tillförs utredningen familjehemmets akt.

Godkännandeutredningen

- Placeringskommunen ansvarar för att informera och samråda med den kommun där familjehemmet är beläget. Om det finns andra placerade barn i hemmet gäller informations- och samrådsskyldigheten även gentemot den kommun som placerat barnet eller lämnat medgivande.
- Det är nämnden i placeringskommunen som ansvarar för att göra en bedömning av hemmets lämplighet i förhållande till det enskilda barnets eller den unges behov (gäller även vid placering i kontrakterad jourfamilj).
 - Inför nämndens beslut sammanställs ett beslutsunderlag/godkännande som består av det som är relevant för beslutet:
 - Dokumentation av utredningen av barnets behov
 - En sammanfattning av den grundutredning som erhållits från Familjehemscentrum
 - En bedömning om hemmets lämplighet att tillgodose barnets behov

- Materialet kommuniceras med vårdnadshavaren och hör till barnets personakt.
- Beslutsunderlaget ska inte innehålla allt som framkommit om familjehemmet utan utgör en sammanfattning av det som är relevant för beslutet.
- Kopia av den dokumentation som avser familjehemmet tillförs familjehemmets personakt. I dokumentationen redogörs även för vad som framkommit vid samråd med familjehemmets kommun och det som framkommit från andra kommuner som har eller har haft någon placerad i familjehemmet.

4.2.5 Skriva avtal med familjehemmet

Avtal från placeringsdagen

- Enligt 6 kap. 6 b § SoL är placeringskommunen skyldig att ingå avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem (även kontrakterad jourfamilj).
- Det är av största vikt att placeringskommunen upprättar avtal med familjehemmet *senast den dag barnet placeras*, det är bl. a. viktigt för att försäkringar och dylikt ska vara gällande. Avtalet bör uppdateras årligen.
- När en kommun ämnar placera ett barn i en kontrakterad jourfamilj upprättar kommunen ett avtal med jourfamiljen. I avtalet regleras bl. a vilken omkostnadsersättning som ska utgå från placeringskommunen till jourfamiljen under placeringstiden.
- Mer information om avtal och ersättningar finns i ”Riktlinjer för avtal och ersättningar i familjehemsvården – inom kommunerna i Jämtlands län”.

4.2.6 Handlägga barnets placering

Barnets handläggare

- När vård ges i ett familjehem ska det enligt 11 kap. 7 c § SoL finnas en särskild socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål. Personen ska så långt det vara möjligt ha en självständig ställning till familjehemmet och därmed inte handlägga frågor som rör villkoren för uppdraget.
- Placeringskommunen ansvarar för att handlägga barnets placering i enlighet med gällande lagstiftning samt lokalt upprättade riktlinjer.

4.2.7 Handlägga familjehemmet medan placering pågår

Familjehemmets handläggare

- Placeringskommunen ansvarar för att handlägga frågor som rör familjehemmet under placeringstiden i enlighet med gällande lagstiftning samt lokalt upprättade riktlinjer,
- Familjehemmet ska ha en egen handläggare, dvs. en annan handläggare än det placerade barnet (se punkt 4.2.6).
- Familjehemmets handläggare ansvarar för att fortlöpande följa upp avtal och andra frågor runt familjehemmet.

4.2.8 Handleda och stötta familjehemmet under pågående placering

Råd, stöd och handledning under uppdragstiden

- Placeringskommunen ska enligt 6 kap. 7 a § SoL ge familjehemmet råd, stöd och annan hjälp som kan behövas utifrån uppdragets karaktär. Hur omfattande stödet till familjehemmet ska vara måste bedömas från ärende till ärende, ibland är det tillräckligt med den handledning familjehemmets handläggare kan erbjuda och ibland behövs extern handledning.

- Förutom generellt stöd i form av utbildning och handledning kan familjehemmet behöva stöd i olika situationer som uppstår i vardagen. Det kan bland annat gälla stöd i kontakten med föräldrar och närstående, med skola, hälso- och sjukvård och andra verksamheter.

4.2.9 Meddela Familjehemscentrum när placeringen avslutas

Vikten av att meddela avslut

- När en placering upphör meddelar kommunen Familjehemscentrum detta. Det är viktigt för Familjehemscentrum att få vetskap om vilka familjehem som har möjlighet att ta nya uppdrag.
- Efter avslutad placering delges Familjehemscentrum information om hur uppdraget fungerat. Detta kan göras skriftligen. I de fall uppdraget inte fungerar föreslås en gemensam avslutningsträff. Syftet är att få kännedom om familjehemmet inför framtida matchningar.

4.2.10 Verka för att verksamheten följs upp

Uppföljningsformulär

- I samband med att Familjehemscentrum inrättades togs uppföljningsformulär fram i syfte att följa upp verksamheten, det är viktigt att dessa formulär används så att verksamheten ska kunna följas upp.
- Placeringskommunen ansvarar för att följa ”Guide uppföljning familjehemscentrum”:
 - Att besvara ”Frågor till kommunerna som ger uppdrag till Familjehemscentrum” då familjehemmets uppdrag pågått 6 månader och efter varje avslutad familjehemsplacering.
 - Att lämna ut enkäter till barn och föräldrar 6 månader efter placeringens start samt vid avslut.
 - Att lämna ut enkät till familjehemmet 6 månader efter att uppdraget inleds samt vid avslut.
 - Att samla in och skicka inkomna enkäter till Familjehemscentrum.

5. Om du vill läsa mer

Läs gärna mer om kommunens ansvar för barn och unga i familjehem i Socialstyrelsens ”*Barn och unga i familjehem och HVB – Handbok för socialnämndens ansvar och uppgifter*” (Socialstyrelsen, 2013).